

Klíšťová encefalitida na Slovensku

Tick-borne encephalitis in Slovakia

Jana Košťálová, Kateřina Fabiánová, Jitka Částková

Souhrn • Summary

Virus klíšťové encefalitidy se může přenášet také prostřednictvím nepasterizovaného mléka. V současné době probíhá na Slovensku lokální epidemie klíšťové encefalitidy po konzumaci ovčích sýrů. Hlavní veterinární lékař Slovenské republiky nařídil dne 2. 6. 2016 mimořádné nouzové opatření.

Tick-borne encephalitis virus can also be transmitted through unpasteurized milk. A local outbreak of tick-borne encephalitis linked to the consumption of sheep milk cheese has currently occurred in Slovakia. The Chief Veterinary Officer of the Slovak Republic issued an emergency measure on 2 June 2016.

Zprávy CEM (SZÚ, Praha) 2016; 25(5): 173–174.

Klíčová slova: virus klíšťové encefalitidy, ovčí a kozí mléko, klíšťová encefalitida

Keywords: TBE virus, sheep and goat milk, tick-borne encephalitis

Na Slovensku probíhá lokální epidemie klíšťové encefalitidy v Košicích, kde bylo zaregistrováno 32 osob, u nichž se potvrdila nákaza klíšťovou encefalitidou po konzumaci ovčích sýrů. Většina nemocných byla hospitalizována (27 osob), u 5 osob probíhá léčba ambulantně. Dalších sedm případů hlásí Banská Bystrica, kde jako pravděpodobné ohnisko nákazy bylo vytypováno několik salašů. Počet případů nemusí být definitivní, protože inkubační doba onemocnění je obvykle 7–14 dní (rozpětí 3–28 dní) a celá dosud neuplynula.

Virem klíšťové encefalitidy se člověk může nakazit nejen po přísátí infikovaného klíštěte, ale i konzumací syrového mléka a nepasterizovaných výrobků z tohoto mléka od virem nakaženého zvířete.

Onemocnění klíšťovou encefalitidou probíhá ve dvou fázích. Začíná jako mírné chřipkovité onemocnění, včetně ztráty chuti k jídlu a střevních problémů, po 3 až 4 dnech tyto příznaky slábnou a dojde k tzv. asymptomatické fázi onemocnění, která může trvat až 20 dní. Druhá fáze onemocnění nastupuje náhle, s příznaky jako je vysoká horečka, přetrvávající bolesti hlavy, zvracení, citlivost na světlo, ztuhlá šíje aj., které jsou charakteristické pro poškození centrálního nervového systému. Jednou z vážných komplikací tohoto onemocnění je meningitida.

Dříve byl výskyt klíšťat na Slovensku jen v nížinách, kvůli teplým zimám došlo k rozšíření klíšťat i do horských oblastí. Na jižních svazích a hřebenech se nyní klíšťata vyskytují i nad hranicí 1400 metrů nad mořem. Rizikové oblasti se rozrostly na velkou část západního i středního Slovenska a také do okolí Žiliny nebo Košic.

Nejúčinnějším preventivním opatřením proti onemocnění klíšťovou encefalitidou je očkování.

Virus klíšťové encefalitidy spolehlivě zničí převaření mléka. Velké potravinářské podniky proto ovčí, kozí a kravské mléko pasterizují. Někteří menší producenti to ale odmítají s tím, že sýry z tepelně ošetřeného mléka ztrácí chuť i prospěšné probiotické mikroorganizmy.

V roce 2015 bylo na Slovensku hlášeno 88 případů klíšťové encefalitidy, z toho u 17 z nich byla nákaza v souvislosti s konzumací potravin. Letos bylo do vypuknutí lokální epidemie v Košicích dosud hlášeno 8 onemocnění, žádné v souvislosti s konzumací potravin.

Hlavní veterinární lékař Slovenské republiky nařídil dne 2. 6. 2016 mimořádné nouzové opatření, vzhledem k vážnému nebezpečí pro zdraví lidí, které tato zoonóza představuje na základě § 6 odst. 5 písm. a) druhý bod a § 34 odst. 1 písm. b) zákona č. 39/2007 Z. z. o veterinární starostlivosti ve znění pozdějších předpisů.

Všem chovatelům ovcí a koz na pastvě, kteří dodávají na trh nepasterizované, tepelně neopracované, syrové ovčí a kozí mléko určené pro přímou lidskou spotřebu nebo ho zpracovávají nebo dodávají na výrobky vyrobené ze syrového ovčího nebo kozího mléka, jejichž výrobní proces nezahrnuje tepelné ošetření pasterizací bylo nařízeno: neuvádět na trh syrové ovčí nebo kozí mléko a výrobky z něho bez pasterizace podle Přílohy III, oddíl IX, kapitola II, bod II písm. a) nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 853/2004, kterým se ustanovují zvláštní hygienické předpisy pro potraviny živočišného původu (Mimořádné vydání Ú.v. EÚ, kap. 3/zv. 45) v platném znění, pokud se v úředně odebraném vzorku potvrdí laboratorním vyšetřením přítomnost RNA viru klíšťové encefalitidy.

Regionální veterinární a potravinové správy ve Slovenské republice bezodkladně vykonaly úřední odběr „bazé-

nových“ vzorků syrového ovčího a kozího mléka na důkaz přítomnosti viru klíšťové encefalitidy metodou PCR v chovech, kde byla produkce mléka určena na výrobu mléčných výrobků vyrobených z nepasterizovaného mléka. Vzorky byly vyšetřeny ve Veterinárním a potravinovém ústavu Dolný Kubín.

V chovech, které byly určeny regionálními úřady veřejného zdravotnictví jako místa, kde byla v anamnéze pacientů uvedena konzumace ovčího sýru, byly opakovaně odebrány úřední vzorky ovčího mléka. Výsledky vyšetření byly negativní.

Od 2. 6. 2016 do 9. 6. 2016 bylo celkem vyšetřeno 171 vzorků syrového ovčího a kozího mléka, u všech byly negativní výsledky vyšetření na přítomnost RNA viru klíšťové encefalitidy. Ve vyšetřování dalších doručených vzorků se pokračuje. I ovce, u kterých testy zpětně encefalitidu neprokázaly, mohly být zdrojem nákazy. Podle odborníků totiž mohla encefalitida ve stádě odeznít, ještě než se onemocnění projevilo u lidí, vzhledem k několikátýdenní inkubační době.

SITUACE V ČESKÉ REPUBLICCE

V loňském roce bylo celkem vykázáno 355 onemocnění klíšťovou encefalitou (A84.1). K 10. 6. 2016 bylo hlášeno 47 případů onemocnění. V souvislosti s konzumací potravin bylo registrováno v roce 2015 v ČR 5 případů onemocnění klíšťovou encefalitou, k 10. 6. 2016 nebylo vykázáno zatím žádné onemocnění v souvislosti s konzumací potravin. Od roku 2010 je v České republice celkem hlášeno 23 onemocnění klíšťovou encefalitou s pravděpodobným alimentárním přenosem z celkového počtu 3 460 případů onemocnění klíšťovou encefalitou.

Nejúčinnějším preventivním opatřením proti onemocnění klíšťovou encefalitou je očkování.

ZDROJ:

<http://www.promedmail.org>, 2. června 2016

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1807960-na-slovensku-se-z-ovcich-syru-nekolik-lidi-nakazilo-klisťovou-encefalitidou>, 6. června 2016

<http://www.svssr.sk/>, 10. června 2016

EPIDAT, SZÚ

MUDr. Jan Košťálová

MUDr. Kateřina Fabiánová

MUDr. Jitka Částková, CSc.

*Oddělení. epidemiologie infekčních nemocí
CEM-SZÚ*